

نقش و مشارکت معلم و والدین در فضای آموزش مجازی

زهرا قدس

کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی،
آموزگار دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

ریحانه زحمتکش

کارشناس ارشد پژوهش هنر، سرپرست
آموزشی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

جسمی حرکتی، کم‌توان ذهنی، اختلال رفتاری هیجانی و طیف درخودمانده (اوتیسم)، چندمعلولیتی و مشکلات ویژه یادگیری» تقسیم می‌شوند. معلمان هر یک از این گروه‌ها باید از شیوه تدریس و یادگیری متفاوتی، هم نسبت به گروه‌های دیگر و هم به صورت فردی برای هر یک از دانش‌آموزان خود استفاده کنند (تریان و زحمتکش، ۱۴۰۰). از آنجا که در آموزش مجازی برخلاف آموزش سنتی، معلم و دانش‌آموز به صورت چهره‌به‌چهره در کلاس حضور ندارند، والدین به‌عنوان یکی از حلقه‌های مهم آموزش، نقش و مسئولیت بیشتری در این باره بر عهده دارند و والدین دانش‌آموزان با نیازهای ویژه نیز از این امر مستثنا نیستند. با توجه به شرایط خاص این دانش‌آموزان نسبت به همسالان عادی خود، لزوم مشارکت بیشتر والدین، که یکی از اصل‌های قانون آموزش افراد دارای معلولیت است، بیشتر می‌شود (Turnbull, et. al, 2007).

مفهوم مشارکت

مشارکت را می‌توان حضور و دخالت آگاهانه، داوطلبانه، متعهدانه و خلاق افراد و اقشار جامعه در تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی، اجرای فعالیت‌ها و نظارت بر فعالیت‌ها دانست. اما در آموزش به نظر فلاورز (۲۰۱۵) مشارکت به مداخله منظم، دوطرفه و معنادار والدین در فعالیت‌های مدرسه و یادگیری دانش‌آموزان گفته می‌شود که موجب یک نگرش مثبت در والدین، هم نسبت به خود

موضوع مشارکت در کارها و فعالیت گروهی، یکی از مباحث مهم آموزشی دنیاست. مشارکت جدی خانواده و مدرسه همیشه مورد توجه متخصصان آموزش و پرورش و خانواده بوده است (بهبودی، ۱۳۸۷). کیفیت نظام آموزشی به‌طور مستقیم به سه رکن اصلی والدین، مدرسه و دانش‌آموزان بستگی دارد. مشارکت این سه رکن به بهبود نظام آموزشی کمک خواهد کرد (زارعی کردشولی و مهدی قلی، ۱۳۹۴). تغییرات بنیادی ناشی از کرونا در تمامی عرصه‌ها به‌خصوص در حوزه آموزش و تمامی فعالیت‌های مراکز آموزشی از جمله مدرسه‌های دانش‌آموزان با نیازهای ویژه تأثیر بسیار شگرفی بر جای نهاد. به‌طوری که تمامی فعالیت‌های این مدرسه‌ها اعم از فعالیت‌های آموزشی و توان‌بخشی که به شیوه حضوری برگزار می‌شدند، به شکل مجازی و آموزش از راه دور تغییر پیدا کردند. با وجود اینکه بعضی مدرسه‌ها و مراکز آموزش عادی و آموزش عالی شاید از دوره‌های قبل شیوه آموزش مجازی را در نظام آموزشی خود جای‌دهی کرده بودند، اما مدرسه‌ها و مراکز آموزش دانش‌آموزان دارای نیازهای ویژه در مواجهه با این بحران، با توجه به مسائل و مشکلات آموزشی این دانش‌آموزان، برای ارائه خدمات آموزشی، توان‌بخشی و مشاوره‌ای که اساس آموزش این دانش‌آموزان را تشکیل می‌دهد، با چالش‌های جدیدی مواجه شدند. این قشر خاص از دانش‌آموزان به هفت گروه آموزشی «آسیب‌دیده شنوایی، آسیب‌دیده بینایی، معلول

با عوامل مدرسه به‌خصوص معلم به او، نه‌تنها در آموزش کمک می‌کند، بلکه تأثیرات مثبت حاصل از آن به دانش‌آموز نیز منتقل می‌شود. در خصوص دانش‌آموزان با نیازهای ویژه نیز روند مشارکت به همین صورت است. با این تفاوت که با توجه به شرایط خاص این دانش‌آموزان، لزوم مشارکت جدی والدین در فرایند آموزش و توان‌بخشی بیش‌ازپیش احساس می‌شود؛ زیرا بدون همکاری آن‌ها، این دانش‌آموزان در یادگیری و آموزش با مشکل روبه‌رو می‌شوند. از سوی دیگر، این والدین به لحاظ داشتن فرزند دارای نیازهای ویژه و تأثیرات ناشی از آن بر خانواده و همچنین عوامل اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی، به آگاهی و حمایت بیشتری نیاز دارند. از این رو، با توجه به‌ضرورت مشارکت والدین و معلم در فضای آموزش مجازی، باید به نحوی حلقه ارتباطی بین معلم‌والد و مدرسه محکم‌تر شود تا والدین بتوانند با آرامش خاطر از طریق نظارت بیشتر بر آموزش فرزندشان به درک بهتری از روند تحصیلی

و هم نسبت به کارکنان آموزشی مدرسه، ایجاد می‌کند (البرزی، ۱۳۸۲). با توجه به شیوع ویروس کرونا و لزوم ایجاد فضای آموزش مجازی، هرچه والدین در آموزش فرزند خود بیشتر دخیل باشند، ارتباط عاطفی بیشتری بین آن‌ها ایجاد می‌شود و این یادگیری و پیشرفت بیشتر در فرزندانشان را تسهیل می‌کند. تورنیل و همکاران (۲۰۱۵) خاطرنشان کردند که همین نتیجه در ارتباط با مشارکت والدین دانش‌آموزان با نیازهای ویژه نیز حاصل می‌شود.

اهمیت مشارکت والدین دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در آموزش مجازی

به‌طور کلی، نقش خانواده در آموزش مجازی خیلی بیشتر و پررنگ‌تر از آموزش به‌صورت سنتی است. به این دلیل که در آموزش مجازی بخش مهمی از مسئولیت آموزش نظیر ارائه آموزش، هدایت وظایف کلاسی و به‌خصوص ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان بر عهده خانواده است. اینجاست که ارتباط مؤثر والدین

و نقاط قوت و ضعف او در آموزش برسند. **شان جی اسمیت** و همکاران (۲۰۱۶) خاطر نشان می‌کنند، تشویق والدین، الگوسازی، تقویت و آموزش، چهار عامل مرتبط با مشارکت والدین در ارتباط با آموزش فرزندان نشان هستند که پیامدهای منحصر به فردی در فرایند یادگیری آن‌ها دارند.

اهمیت مشارکت معلمان دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در آموزش مجازی

با توجه به تغییرات سریع فناوری و پیشرفت آموزش به سمت مجازی، معلمان نیز از روش‌های فعال یادگیری و نوین آموزشی برای مشارکت بیشتر در فرایند یادگیری استفاده می‌کنند. شرایط کرونا و مجازی شدن آموزش‌ها به این جریان سرعت بخشیده و در مراکز آموزشی تغییرات مثبتی ایجاد کرده است. با ورود والدین به عنوان یک حلقه مهم به فضای آموزش مجازی و ایجاد تعامل دوسویه با معلم و مدرسه، از یک سو معلم از دانش‌آموزان و محیط زندگی آن‌ها درک بهتری پیدا می‌کند و احساس مسئولیت بیشتری در قبال آموزش آن‌ها خواهد داشت و از سوی دیگر به برقراری رابطه‌ای حسنه بین والدین و دانش‌آموز کمک می‌کند. این موضوع سبب می‌شود دانش‌آموز برای شرکت در کلاس‌های مجازی انگیزه بیشتری پیدا کند که خود بر یادگیری می‌افزاید و محیط درسی با نشاط و فعال ایجاد می‌کند.

راه‌های گسترش مشارکت معلم و والدین

از جمله راه‌هایی که ارتباط والدین را با مدرسه بیشتر می‌کند، برگزاری جلسات اولیا و مربیان، کارگاه‌های آموزش خانواده و آگاه‌سازی در مورد چگونگی فعالیت‌های یادگیری و برنامه آموزشی در بستر برنامه‌های آموزش مجازی است. مدرسه‌ها همچنین می‌توانند برای والدینی که توانایی ندارند یا به همکاری با مدرسه تمایل ندارند، با ارتقای ارتباطات بین خانه و مدرسه از طریق مراجعه حضوری، وبگاه‌های مدرسه، دفترک‌های (بروشورهای) آموزشی و درس‌نامه‌ها آن‌ها را نسبت به موضوعاتی از قبیل رویدادهای مدرسه، راهبردهای آموزشی و پیشرفت دانش‌آموزان آگاه کنند.

نتیجه‌گیری

فضای مجازی امکانات متعددی به همراه دارد که اگر به درستی شناخته و متناسب‌سازی شوند،

می‌تواند زمینه تسهیل آموزش را به همراه داشته باشد. لذا ورود فناوری به آموزش دانش‌آموزان نه تنها محدودکننده نخواهد بود، بلکه می‌تواند فرصت‌های یادگیری متنوعی را نیز ایجاد کند. در این خصوص، والدین نقش‌های مهمی را ایفا می‌کنند که مهم‌ترین آن‌ها نقش کمک‌معلمی است. در این نقش جدید، به افزایش ارتباط با معلم در رابطه با یادگیری فرزندان و همچنین تعهدات زمانی نیاز بیشتری وجود دارد. فضای آموزش مجازی به والدین و دانش‌آموزان امکان می‌دهد به معلم، تکالیف، نمرات و غیره دسترسی بیشتر داشته باشند. این باعث می‌شود والدین در هنگام آموزش بتوانند با فرزندان خود بهتر ارتباط برقرار کنند و آن‌ها را به ارتباط بیشتر با معلم وادار کنند. معلم هم می‌تواند در تحقق این امر نقش بسزایی داشته باشد. چهار عاملی که والدین از طریق آن‌ها می‌توانند به فرایند مشارکت و یادگیری در فضای مجازی کمک کنند، تشویق والدین، الگوسازی، تقویت و آموزش است. با این حال، بسیاری از والدین به دلیل کمبود آموزش، زمان و سایر محدودیت‌ها، برای ایفای نقش آموزشی مجهز و آماده نیستند. با ارتقای ارتباطات بین مدرسه و خانه و ارائه راهبردهای آموزشی و خدمات توان بخشی می‌توان در رفع این مشکل سعی کرد.

منابع

۱. البرزی، شهلا (۱۳۸۲). روش‌های نوین ارتباط والدین با مدرسه. انتشارات پژوهشکده خانواده.
۲. بهبودی، هایده (۱۳۸۷). اهمیت مشارکت والدین در فعالیت‌های مدرسه. انتشارات تعلیم و تربیت استثنایی.
۳. ترابیان، نسا؛ زحمتکش، ریحانه (۱۴۰۰). بررسی چالش‌های فرایند یاددهی یادگیری دانش‌آموزان به شیوه مجازی در ششمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در علوم انسانی و نوآموزان آسیب‌دیده بینایی از نگاه والدین در دوران کرونا. آموزش و پرورش.
۴. زارعی کردشولی، مهدی قلی (۱۳۹۴). اثربخشی مشارکت والدین، معلم و دانش‌آموزان بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان سال سوم متوسطه (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد مرودشت. شیراز. ایران.
5. Flowers, Toinette Marie (2015). Examining the Relationship between Parental.
6. Involvement and Mobile Technology Use. Doctoral dissertation, Walden University. Shift. Sean J. Smith. Paula J. Burdette. Gregory A. Cheatham. Susan P. Harvey. (p. 11). Parental role and support for online learning for students with disabilities: A paradigm.
7. shift. Journal of Special Education Leadership, 92 (2), 101-112. V. Turnbull, H.R., Stowe, M.J., & Huerta, N.E. (..V). Free appropriate public education: The law and children with disabilities. Denver, CO: Love.
1. Turnbull, A.P., Turnbull. H.R., Erwin, E.J., Soodak, L.C., & Shogren, K.A. (.10). Families, professionals, and exceptional: Positive outcomes through partnerships and trust. Boston: Pearson.

برای کسب اطلاعات بیشتر، رمزینه را پویش کنید.